

Uyuşturucu ile Mücadelede

SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI

Sadece bireyi ve aileyi değil toplumun tamamını etkileyen ve tedavi maliyeti önleme maliyetinden kat be kat fazla olan uyuşturucuyla mücadele toplumun bütün katmanlarının farkındalıklarının artırılması ile düşünsel ve eylemsel bir düzlemde kapsamlı bir mücadeleyle başarıya ulaşabilecektir.

Dr. Selim Çapar
İİGM Genel Müdür Yrd. -
AREM Başkanı

Mehmet KOCA
İl Planlama Uzm.

Giriş

Bugün 21. yüzyılın en önemli belirleyicilerinden ve toplumsal yapıtaşlarından biri olan sivil toplum kuruluşları, genellikle kamunun yapmadığı/yapamadığı ya da kamuya yardımcı oldukları hizmetleri sunmada önemli rol ve işlevler üstlenmektedir (Demirkan, 2006: 93). Bu nedenden ötürü toplumsal düzeyde uyuşturucu ile mücadele noktasında sivil toplum kuruluşlarına önemli görevli düşmektedir. Kamunun giremediği yâda girmekte zorlandığı alanlara sivil toplum kuruluşlarının önderliğinde girmenin daha rahat olacağı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda madde bağımlılığı ile mücadele konusunda bilinçlendirme-farkındalık oluşturma aşamasında önemli bir noktada bulunan sivil toplum kuruluşlarına 2010 yılından itibaren uyuşturucu ile mücadele yer almaları için yaklaşık olarak

2,6 Milyon TL proje karşılığı yardım yapılmıştır (Kırçova, 2016: 1-2).

Balkan rotası olarak adlandırılan Afganistan, İran ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşan yasadışı uyuşturucu madde trafiğinin toplam parasal değerinin yıllık ortalama 28 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (UNODC, 2015: 9).

2009-2012 yılları arasında Afganistan kaynaklı yaklaşık 155 ton uyuşturucu maddenin Afganistan sınırından İran'a, bununda 42,3 ton ile 59,1 ton arasındaki bir miktarının da İran'dan Türkiye'ye geçtiği ve Türkiye'nin Balkan rotasındaki anahtar transit ülke konumu göz önüne alındığında uyuşturucu ile mücadelenin ne kadar önemli olduğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır (UNODC, 2015: 11).

Uyuşturucu olarak adlandırılan maddelerin kullanımı her ne kadar tütün, alkol ve uçucu maddelere göre oransal olarak

daha az olsa da uyuşturucu maddelerin kullanımı hem bireysel hem de toplumsal olarak yıkıcı sonuçlara yol açmaktadır. Her ülkede farklı olmakla birlikte hemen hemen bütün ülkeler uyuşturucu madde kullanımından dolayı ve dolaysız olmak üzere olumsuz bir şekilde etkilenmektedir.

Uyuşturucu madde kullanımının etkileri arasında ilk akla gelenleri ise şiddet ve suç oranlarındaki artış, AIDS başta olmak üzere bulaşıcı hastalıklar ve sosyal yapıda çökme olarak sıralamak mümkündür (TBMM, 2009: 3).

Bu yazının konusu uyuşturucu ile mücadele olup, bu çalışmada olumsuz etkileri giderek artan bir şekilde aile ve toplum yapımızı sarsan uyuşturucu kullanımı ve uyuşturucu ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rollerine değinilmesi amaçlanmıştır.

1. Uyuşturucu Madde Türleri

Uyuşturucu kavramı, ilk başta uyuşturma özelliğine sahip maddeleri ifade eder gibi düşünülse de aslında keyif veren, kışkırtan, yatıştırıcı, hayal gördüren ve uyanıklık sağlayan tüm maddeler içinde kullanılan ve anlamı toplumumuzun büyük bir bölümünde de kabul gördüğü şekilde düşünülmeli gereken bir kavramdır.

Uyuşturucu kelimesi ile anlatılmak istenen ise maddenin merkezi sinir sistemi üzerindeki etkisi değil, bu etkilerden bağımsız olarak bir takım özellikleri taşıyan madde türlerinin tamamıdır (TUBİM, 2014: 15).

Fiziki ve psikolojik bağımlılık yapan uyuşturucu maddelerin tasnifi yapılan literatür taramasında genel olarak merkezi sinir sistemini yavaşlatanlar (depresanlar), merkezi sinir sistemini uyarıcılar (stimulanlar) ve hayal gösterenler (halusinojenler) olarak

Uyuşturucu kelimesi ile anlatılmak istenen maddenin merkezi sinir sistemi üzerindeki etkisi değil, bu etkilerden bağımsız olarak bir takım özellikleri taşıyan madde türlerinin tamamıdır (TUBİM, 2014: 15).

yapılmaktadır. Bu uyuşturucu madde türlerine kısaca değinecek olursak;

Merkezi sinir sistemini yavaşlatan doğal uyuşturucu madde türleri; afyon, morfin, eroin, kodein iken, merkezi sinir sistemini yavaşlatan sentetik uyuşturucu madde türleri; barbitürat, trankilizan ve sedatifler olarak tanımlanmıştır.

Merkezi sinir sistemini uyarıcı doğal uyuşturucu madde türleri; koka bitkisi, kokain ve crack, sentetik uyuşturucu madde türleri ise amfetaminlerdir. Amfetamin olarak tanımlanan uyuşturucu maddeler, amfetamin, extacy, captagon ve metamfetamin olarak piyasada en yaygın olan ve üretimi gittikçe artan uyuşturucu madde türleridir.

Hayal gösteren doğal uyuşturucu madde türleri; esrar ve meskalin iken hayal gösteren sentetik uyuşturucu maddeler ise LSD'lerdir (Uysal, 2015: 11-14).

2. Türkiye’de Yakalanan Uyuşturucu Madde Türleri

Uyuşturucu madde kullanımının artması ve kullanım yaşının giderek düşmesi uyuşturucu ile mücade-

lede uyuşturucu madde türlerine yönelik gerek talep gerekse de arz azaltımına yönelik tedbirlerin artmasına neden olmuş ve bu kapsamda kolluk kuvvetleri tarafından arz azaltımına yönelik yoğun operasyonlar gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın bu kısmında 1994-2014 yılları arasında Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından yapılan operasyon sayılarına ve yakalanan uyuşturucu madde türlerine ilişkin verilere yer verilecektir.

Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı tarafından uyuşturucu ile mücadele kapsamında 1994 yılında 2.278 adet operasyonda 5.922 şüpheli yakalanmışken 2014 yılında 34.711 adet operasyon yapılmış ve bu operasyonlarda 56.407 şüpheli yakalanmıştır. Anılan yıllar arasında yapılan operasyon sayısında % 1423.7'lik bir artış yaşanmışken, yakalanan şüpheli sayısında % 852.5'lik bir artış yaşanmıştır. 1994-2014 yılları arasında uyuşturucu ile mücadele kapsamında toplam 267.363 operasyonda 502.987 şüpheli yakalanmıştır.

Yapılan operasyonlarda yakalanan uyuşturucu madde türlerinin bileşimine kısaca bakacak olursak; 1994 yılında 31.218 kg esrar, 2.171 kg eroin, 91 kg afyon, 21 kg kokain, 270.828 adet sentetik ecza, 4.319.400 adet captagon yakalanmışken, 2014 yılına gelindiğinde 192.943 kg esrar, 705.439 kg eroin, 148 kg afyon, 343 kg kokain, 24.809 adet sentetik ecza, 571.979 adet captagon ve 848.351 adet ecstasy yakalanmıştır.

KOM Dairesi tarafından 1994-2014 yılları arasında toplamda 983.835 kg esrar, 168.501 kg eroin, 6.207 kg afyon, 4.210 kg kokain, 3.493.406 adet sentetik ecza, 77.293.324 adet captagon ve 14.395.819 adet ecstasy ele geçirilmiştir (KOM, 2014: 15).

Görüldüğü üzere anılan yıllar itibarıyla yakalanan uyuşturucu madde miktarlarında muazzam miktarlarda artış olduğu görülmüştür. Sadece Emniyet Genel Müdürlüğü verilerine bakıldığında bile uyuşturucu maddelerin bireysel ve toplumsal açıdan tehdit düzeyinin ne kadar yüksek olduğu görülmekte ve uyuşturucuyla mücadelenin ne kadar önemli olduğu gerçeği bir kez daha gün yüzüne çıkmaktadır.

3. Uyuşturucu ile Mücadelede Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü

Günümüz toplumlarında uyuşturucu ile mücadelenin giderek artan bir şekilde önem kazanması kamunun yanı sıra sivil toplum kuruluşlarını da ön plana çıkarmaya başlamıştır. Özellikle kamunun ulaşması zor olan alanlara sivil toplum kuruluşlarının daha rahat girebilme özelliklerinin uyuşturucu ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının rollerini artırdığı değerlendirilmektedir.

Bu kapsamda çalışmanın bu bölümünde uyuşturucu ile mücadelede öne çıkan sivil toplum kuruluşlarına yer verilecektir.

Bağımlılığa Karşı Eylem Vakfı, Mayıs 2007 tarihinden itibaren Birleşik Krallıkta madde bağımlılığına karşı mücadele amacıyla faaliyet gösteren ve bu alanda kurulmuş üç sivil toplum örgütünün birleşmesiyle hayata geçirilmiş tescilli bir vakıftır. Bağımlılığa Karşı Eylem Vakfı, Ar-Ge, önleme, tedavi ve rehabilitasyon, uzman işgücü istihdamı ve eğitimi, aileler ve çocuklar için destek sağlanması gibi bağımlılıkla mücadele alanlarının tamamında birden faaliyette bulunan tek vakıftır. Bu halile, bağımlılığa karşı farkındalığı artırmayı ve bireylerin bağımlılıktan arınmış, sağlıklı bir hayat sürme konusunda olumlu tepkilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Phoenix Vakfı, altı eroin bağımlısı Amerikalının zehirden arındırma tedavisi sırasında bir araya gelerek birbirlerine destek olmak ve yardım etmek suretiyle madde kullanımını bırakmayı kararlaştırmaları sonucunda temelleri atılmıştır. 1972 yılından itibaren bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir organizasyon olarak alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ile bunlarla eş zamanlı ortaya çıkan ruhsal/zihinsel sağlık sorunlarının önlenmesi ve tedavisi alanında faaliyet gösteren ulusal düzeyde akredite, lider bir sivil toplum örgütü haline gelmiştir.

Mentor Vakfı, 1994 yılında Dünya Sağlık Örgütünde çalışan iki kişinin fikrinden yola çıkılarak bağımsız, hükümet dışı, apolitik bir organizasyon olarak kurulmuş ve kısa sürede büyüyerek uluslararası bir hüviyete bürünmüştür. Vakfın, uluslararası merkezi Birleşik Krallık'ta olup, Almanya, Letonya, Litvanya, İsveç, ABD ve Kolombiya'da ülke ofisleri Lübnan'da ise 22 Arap ülkesine hizmet veren bölge ofisi bulunmaktadır. Mentor Vakfı, öncelikli hedef gruplar olarak çocuklar ve gençlerin görüldüğü bu örgütlenmesiyle madde kullanımı ve bağımlılığının küresel düzeyde önlenmesine yönelik çalışmalar yapmaktadır.

Adsız Narkotikler, uyuşturucu kullanmayı bırakma arzusu olan bağımlılar için toplum tabanlı, kâr amacı gütmeyen, arkadaşlık birliği şeklinde yapılanmış uluslararası bir organizasyondur.

Adsız Narkotikler, uyuşturucu kullanmayı bırakma arzusu olan bağımlılar için toplum tabanlı, kâr amacı gütmeyen, arkadaşlık birliği şeklinde yapılanmış uluslararası bir organizasyondur. 1940'ların sonlarında Alcholics Anonymous (Adsız Alkolikler) hareketinden filizlenen ve ilk toplantılarını ABD'nin Kaliforniya eyaletinde yapan örgüt, Mayıs 2012 tarihi itibarıyla 129 ülkede 60.000'den fazla haftalık toplantıyı icra eder hale gelmiştir.

Mirabel Vakfı, ebeveynlerin madde kullanımının çocukları üzerindeki yıkıcı etkilerine şahit olan bir madde bağımlılığı danışmanı tarafından 1998 yılında Victoria'da kurulmuştur. Vakıf, ebeveynlerinin madde kullanımı sonucunda yetim kalmış veya terkedilmiş ve halen koruyucu aile yanında kalan 0-17 yaş arası çocuklara yardım sağlamaktadır. Vakfın amacı, "bağımlılığın yıkıcı döngüsünü kırmak" şeklinde tanımlanmaktadır. Sağlıklı bir büyüme süreci geçirmeleri için çocukların özgüven, kendine saygı ve gelecek umudu gibi duygularının onarılmasına yönelik çalışmalar yürütülmektedir.

Suç Azaltma Hareketi, İngiltere ve Galler'de yaygın olarak faaliyetlerini sürdüren hareket, suç işleme, madde bağımlılığı, sokakta yaşama, ev içi şiddet gibi olguların birbiri ile yakından ilişkili olduğunu ve bu sorunlarla bütüncül bir yaklaşım içerisinde ele alınmak suretiyle mücadele edilebileceğini savunmaktadır.

Alkol ve Madde Bağımlılığı Konseyi, ABD'de 40 yılı aşkın bir süredir madde bağımlılığının azaltılmasına yönelik olarak eğitim ve bilinçlendirme faaliyetleri yürüten bir sivil toplum kuruluşudur. Toplumun ev, okul ve işyeri ortamlarında madde bağımlılığından kaynaklanan sorunlarla mücadele kabiliyetini geliştirmeyi amaçlayan Konsey, etkin

önleme programları geliştirmekte; bu programlar marifetiyle çocuklar ve gençlerle irtibat tesis etmekte, ebeveynlerin bu alandaki ihtiyaçlarını belirleyip destek sağlamakta, işveren, eğitimci, sağlık görevlisi, siyasetçi ve medya temsilcisi gibi kesimlere madde bağımlılığı ile ilgili pratik bilgiler sunmaktadır.

Amerika Bağımlılık Tıbbi Vakfı, bağımlılık sonucu ortaya çıkan rahatsızlıklara karşı hastalar ve ailelerinin sağlık sisteminin her aşamasında tedavi imkânı bulabilecekleri şekilde hekimlerin eğitilmesini amaçlamaktadır. Vakıf tarafından bağımlılık konusunda hekimlerin eğitimi için ulusal bir merkez oluşturulmuş olup, bu merkezde özellikle birinci basamak sağlık hizmeti sunan hekimlerin bağımlılıkla ilgili olarak bilinçlendirilmesi ve küçük yaşta madde kullanı-

mının erken dönemde fark edilerek önlenmesi hedeflenmektedir.

Beckley Vakfı, 1998 yılında İngiltere Oxford'da madde bağımlılığı ile ilgili bilimsel ve politika üretme amaçlı araştırmalara destek sağlamak üzere kurulmuştur. Bilimsel araştırmalar kapsamında madde kullanımının beyin üzerindeki etkilerinin incelenmesine ve ortaya çıkan zararların azaltılmasına öncelik verilmektedir. Politika üretme konusunda ise gerek ulusal gerekse küresel düzeydeki madde bağımlılığı politikaları, sağlık, toplum ve maliyet boyutları ile ele alınmakta ve daha gerçekçi politikalar geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Yıkıcı Kararlara Karşı Öğrenciler Derneği, dernek başta alkol ve uyuşturucu kullanımı olmak üzere her türlü zararlı davranış konusunda öğrencileri bilinçlendirmeyi hedeflemektedir. Ayrıca dernek tarafın-

dan sunulan mesajlar toplumun diğer kesimlerine, işverenlere, güvenlik görevlilerine, aile efradına ve öğrencilerin arkadaşlarına da ulaşmaktadır (DDK, 2014: 602-621).

Ülkemizde ise uyuşturucuyla mücadele konusunda başta Yeşilay olmak üzere birçok sivil toplum kuruluşu olmakla birlikte sivil toplum kuruluşlarının sayı ve kapasitelerindeki eksikliklerden dolayı etkin bir şekilde çalışamadıkları değerlendirilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Sadece bireyi ve aileyi değil toplumun tamamını etkileyen ve tedavi maliyeti önleme maliyetinden kat be kat fazla olan uyuşturucuyla mücadele toplumun bütün katmanlarının farkındalıklarının artırılması ile düşünsel ve eylemsel bir düzlemde kapsamlı bir mücadeleyle başarıya ulaşabilmektedir. Bu nedenden ötürü uyuşturucuyla mücadele salt kamu birimlerinin görevi değil toplumun farklı katmanlarını temsil eden sivil toplum kuruluşlarının da etkin katılım ve mücadelesini gerektirmektedir.

Uyuşturucu ile mücadelede özelde kolluk genelde ise kamu hizmet birimlerinin bazı alanlara etkin bir şekilde sirayet edememesinden dolayı - uyuşturucu madde kullananların kolluk birimlerinden çekinmesi, kamu hizmet birimlerindeki yetkililere yanıltıcı bilgi

verebilme ihtimalleri vb. sebepler - bu illet ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının önemini bir kez daha öne çıkarmaktadır.

21. yüzyılın küreselleşen dünyasında uyuşturucu ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarının artan önemine rağmen bu konuda ülkemizde STK'lardan beklenen faydanın sağlanmadığı düşünülmektedir.

Bu kapsamda uyuşturucu ile mücadelede sivil toplum kuruluşlarından umulan maksimum faydanın sağlanabilmesi için, STK'ların kurumsal kapasite ve niteliklerinin artırılması ile farkındalık artırma çalışmalarının yapılması, STK'lar da ki nicelik ve nitelik artışının sağlanabilmesi için gerekirse hibe şeklinde proje desteklerinin sağlanması, uyuşturucu ile mücadele eden kamu birimleri ile STK'lar arasında etkin ve verimli bir koordinasyon ve işbirliği mekanizmasının kurulması gerektiği değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Demirkan, S. (2006) "Türk Ailesinin Korunması ve Güçlendirilmesinde Sivil Toplum Kuruluşları ile İşbirliğinin Önemi" Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 2006, Yıl:8, Cilt:3, Sayı:9.
- DDK (2014) **Madde ve Diğer Bağımlılıklar ile Mücadele Kapasitesinin ve Bu Bağlamda Türkiye Yeşilay Cemiyetinin Değerlendirilmesi**, Ankara, 2014.
- Kırçova, M. (2016) "Madde Bağımlılığı ile Mücadelede Sivil Toplumun Rolü ve Dernekler Dairesi Başkanlığının Destekleri", Dernekler Dairesi Başkanlığı Proje Birimi.
- KOM Daire Başkanlığı (2014) **Uyuşturucu ile Mücadele ve Verilere Göre Türkiye Boyutu**, Ankara, 2014.
- TBMM (2009) **Madde Kullanımı ve Bağımlılığı ile Kaçakçılığın Önlenmesi Alanlarında Tespit Edilen Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, Ankara, 2009.
- TUBİM (2014) **Türkiye Uyuşturucu Raporu**, Ankara, 2014.
- UNODC (2015) **Drug Money: The Illicit Proceeds Of Opiates Trafficked On The Balkan Route**, Viyana, 2015.
- Uysal, N. (2015) **Küresel Bir Tehdit Olarak Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı, Kullanımı ve Bunlarla Mücadele Stratejisi**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.